

Д. Д. ПАЎЛАВЕЦ, А. Д. ПАЎЛАВЕЦ

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф.Скарыны
г. Гомель, Беларусь

ПАДАРОЖЖА З “ПАЛЕСКАЙ ХРОНІКАЙ” І МЕЛЕЖА Ё РУКАХ

Гаворачы пра бесперапынную адукцыю, пра пошукі новых тэхналогій ў сістэме навучання вышэйшай і сярэдняй агульнаадукацыйнай школы, неабходна звярнуць увагу на міжпрадметныя сувязі, якія на сёння апынуліся амаль што забытымі. Яны, як падаецца, якраз будуць садзейнічаць далучэнню вучняў/студэнтаў да ўсебаковага вывучэння геаграфіі, гісторыі, прыроды, культуры свайго рэгіёна, сваёй малой радзімы. Гэта можна было б ажыццявіць на Гомельшчыне, да прыкладу, на ўроках беларускай літаратуры ў межах культуралагічнага праекта з умоўнай назвай “Падарожжа з “Палескай хронікай” І. Мележа ў руках”. Пачынаць працу можна з вельмі шчымлівага, шчырага прызнання нашага славутага земляка, які ў сваіх успамінах пісаў: “Ёсць ў кожнага свой мілы сэрцу куток, які з бегам гадоў не толькі не цьмее ў памяці, а становіцца як бы ясніейшы, даражэйшы. Багата можа быць у чалавека за жыццё іншых куткоў, і больш слаўных, і больш выдатных, але гэты куток, і не слаўны, і не выдатны, можа, нічым не забываецца, не адступае ўдалеч; сярод іншых дарагіх, хвалюючых успамінаў— ён самы дарагі, самы шчымлівы! Куток гэты — тая хата, дзе мы вучыліся хадзіць, дзе чулі цеплыню матчыных рук і матчынага сэрца, куток нашага маленства.

З радасцю і болей пад’язджаю я кожны раз к родным сваім мясцінам. Ад Гомеля ці ад Мазыра... пачынаюцца гарады, станцыі, вёскі, на якія не магу не глядзець без хвалявання: Рэчыца, Васілевічы, Мазыр— для мяне не проста назвы паселішчаў, а як бы жывыя істоты, таварышы маладосці... Чым бліжэй вядзе дарога к Глінішчам, тым бліжэйшыя, даражэйшыя таварышы выходзяць насустрач— Юравічы і Хойнікі, Княжыца і Тунеўшчына. І нарэшце— родныя Глінішчы, дзе ўжо выходзяць насустрач такія таварышы, якія не названы на самых дасканалых картах, але якія моцна, на ўсё жыццё прапісаны ў сэрцы. Луцішчы, Тур’я, Канапельскае, Казекава, Перавельскі круг, Паўлаў круг, беразняк, балота, выганы. Гайкі гэтыя даўно сцёрты з зямлі так, што і пнёў не засталася, у рацэ вады па костачкі, “кругі” многія высахлі нашчэнт— і ўсё ж яны жывуць успамінам у сэрцы, шчымлівай, непатрэбнай тужою страты” [1, с. 499].

Вышэйзгаданы праект носіць інтэграваны культуралагічны характар. З яго дапамогай можна ахапіць такія галіны навукі, як геаграфія, гісторыя, экалогія, тапаніміка, архітэктура, мовазнаўства, ну, і, канечне ж, літаратура. Праца над ажыццяўленнем праекта дазволіць далучыць вучняў/студэнтаў да пошукавай даследчыцкай дзейнасці, будзе абуджаць цікавасць да свайго краю, праз вывучэнне гісторыі роднай вёскі/раёна, іх геаграфічнага становішча, экалогіі, збор матэрыялаў пра знакамітых землякоў, фальклорную спадчыну сваёй мясцовасці. Каштоўнасць праекта і ў тым, што да працы можна, і

неабходна, падключыць бацькоў, бібліятэкараў, настаўнікаў/выкладчыкаў іных прадметаў, нават аднавяскоўцаў.

Ідэя праекта: немагчыма спасцігнуць “вялікае”, не зразумеўшы і не адчуўшы “малое”.

Мэта праекта: фармаванне ў вучняў/студэнтаў нацыянальнай самасвядомасці, умення арыентавацца ў гістарычнай і культурнай прасторы, арганізацыя самастойнай дзейнасці па зборы, апрацоўцы і аналізе разнастайнай інфармацыі, афармленні матэрыялаў, выхаванне абярэжлівых адносін да помнікаў народнай духоўнай культуры, гісторыі, прыродных комплексаў. Палессе – гэта ўнікальны край з багатай гісторыяй, адметнай, непаўторнай духоўнай спадчынай, якая мае шматвяковую традыцыю. Гэта край, які мае выключнае значэнне не толькі для Беларусі, бо тут, на думку Н.І. Талстога, знаходзіцца прарадзіма ўсяго славянскага свету. Да ўсяго, Палессе – гэта і непаўторны прыродна-ландшафтны рэгіён, багаты на своеасаблівыя назвы населеных пунктаў, водных аб’ектаў, балот, лясоў, якія патрабуюць фіксацыі і захавання, таму што многія ўжо зніклі, а іншыя знаходзяцца пад пагрозай знікнення.

Безумоўна, раманы названага цыкла – гэта мастацкія творы, у якіх шмат аўтарскага вымыслу, разам з тым тут захавалася шмат геаграфічных назваў, дакладных ці часткова змененых аўтарам, напрыклад: Алешнікі (Алексічы), Вадавічы, Глінішчы, Загалле, Загародкі, Крыцк, Курані (Каранёўка), Міхалі, Мокуць, Туманы, Юравічы. А зараз разам з І. Мележам і яго героямі выправімся ў падарожжа па маршруце Курані (Каранёўка) – Алешнікі (Алексічы) – Глінішчы – Вадавічы – Юравічы. Найперш дамо слова географам, якія дакладна вызначаць дакладныя каардынаты названых населеных пунктаў, іх месцаразмяшчэнне, адміністрацыйную прыналежнасць. Пасля да справы далучаюцца мовазнаўцы-тапанімісты, які тлумачаць сэнс назваў паселішчаў, дзе адбываюцца асноўныя падзеі, апісаныя ў творы. Затым у гутарку ўступаюць гісторыкі, чкія расказваюць, што мястэчка Юравічы вядомае з 1510 года як спадчына зямлян Сенькі і Федзькі Багданавічаў Сярбінавых, потым належала Касцюшковічу, с, Аскерку, разбуранае пад час казацкай вайны 1648 – 1651 гг. З 1683 г. мела каралеўскі прывілей на вольны гандаль і кірмашы. Пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай у складзе Расійскай імперыі, цэнтр воласці Мінскай губерні. Тут былі паштовая станцыя, прыстань, бальніца, мужчынскае і жаночае народныя вучылішчы, бальніца, мураваны касцёл Раства Багародзіцы (у ім захоўваўся цудадзейны абраз Юравіцкай Маці Божай), Свята-Троіцкая царква, сінагога. У 1926 – 31 гг. цэнтр Юравіцкай воласці Мазырскай акругі. Археалагі дададуць, што каля вёскі знаходзіцца група археалагічных помнікаў, гарадзішча эпохі Кіеўскай Русі і курганны могільнік дрыгавічоў. Мастацтвазнаўцы раскажуць, што ў цэнтры вёскі на высокім узгорку левага берага Прыпяці ў 1717 – 46 гг. езуітамі пабудаваны мураваны комплекс, у які ўваходзілі касцёл і калегіум. Гэта помнік позняга беларускага барока, у якім зараз месціцца жаночы праваслаўны манастыр Раства Багародзіцы, што дае надзею на яго аднаўленне і другое жыццё.

Галоўнае слова застаецца за літаратуразнаўцамі. Яны раскажуць пра грэблю паміж Алешнікамі/Алексічамі і Куранямі/Куранёўкай, якія па паўгода былі адрэзаныя ад другіх сёл, пра грэблю, насыпаную жыхарамі абедзвюх вёсак пад кіраўніцтвам Міканора Дамеціка, якая “звязвае разам сёлы, лясы, сенажаці. Звязвае людзей з людзьмі” [1, с.373]. Дарэчы будзе і апісанне Юравіцкага кірмашу: “На плошчы, акружанай драўлянымі і каменнымі будынкамі – крамамі і крамкамі юравіцкіх гандляроў і кааперацыі, было ўжо даволі густа вазоў і людзей” [1, с.257]. Не менш маляўнічае апісанне Юравіч знаходзім другой частцы “Подыху навальніцы” [2, с.186 – 188]. Тут жа знойдзем цікавыя назіранні Апейкі аб талерантнасці палешукоў, аб асаблівасцях іхняй гаворкі, звычаяў, аб рамёствах і занятках, аб зямлі, балотах і лясах.

Нам падаецца, што такое незвычайнае падарожжа не толькі садзейнічаць паспяховаму засваенню зместу твора, але і навучыць юнакоў, дзяўчат захоўваць духоўны скарб сваёй Радзімы, памнажаць прыгажосць бацькоўскай зямлі, каб у сэрцах падлеткаў ніколі не сцёрся прывабны куток Бацькаўшчыны, каб яны імкнуліся занатаваць тое, што яшчэ жыве, цепліцца ў людской памяці.

Літаратура

1 Мележ, І. Выбраныя творы/ І. Мележ. Уклад., прадм. і камент. С. Андрэюка. – Мн.: “Беллітфонд”, 2001. – 576 с.

2 Мележ, І. Подых навальніцы / І. Мележ – Мн.: Мастацкая літаратура, 1973. – 512 с.

РЕГИСТРАЦИОННАЯ ФОРМА

МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ «НЕПРЕРЫВНОЕ ГЕОГРАФИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ:

НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕЙ И СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ»

21 – 22 апреля 2011 года, Гомель, Республика Беларусь

Фамилия Паўлавец

Имя Дзмітрый

Отчество Дзмітрыевіч

Ученая степень, звание кандыдат філалагічных навук, дацэнт

Название организации УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны”

Адрес 246028 Гомель, вул. Савецкая, д.106, кв. 141

Тел. 604247 Факс _____ e-mail _____

Название доклада Падарожжа з “Палескай хронікай” І. Мележа ў руках

Планируемый тематический раздел конференции Межпредметные взаимосвязи в системе высшей и средней школы: география – краеведение – природоведение – туризм и др.

Потребность в гостинице (да, нет)